Utbildningsutskottets betänkande 1983/84: 3

om kommunal demokrati inom skolsektorn

Motionen

1982/83: 1351 av Lars Andersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av en översyn av skollag, skolförordning och läroplan för grundskolan så att de bättre anpassas till försöken med vidgad kommunal demokrati enligt lokalorganslagen.

Vissa bestämmelser

Lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna

I 2 § lagen om vissa lokala organ i kommunerna anges följande:

Ett lokalt organ kan ha till uppgift att

1. för en del av kommunen eller för en eller flera anläggningar handha förvaltning och verkställighet som kan handhas av en eller flera sådana nämnder som avses i 3 kap. 13 § andra stycket kommunallagen (1977: 179) och att

2. för en del av kommunen handha förvaltning och verkställighet som enligt lag eller annan författning eller enligt en statlig förvaltningsmyndighets beslut med stöd av författning ankommer på socialnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, byggnadsnämnden, trafiknämnden och skolstyrelsen och som på grund av sin anknytning till kommundelen och beskaffenhet i övrigt lämpar sig för handläggning i ett lokalt organ.

Uppgifter som avser statligt reglerade tjänster får inte handhas av ett lokalt organ. Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från vad som har sagts nu.

Organ för elev- och föräldrasamråd samt skolkonferens i grundskolan och gymnasieskolan

I syfte att förstärka elev- och föräldrainflytandet i grundskolan infördes fr. o. m. den 1 juli 1981 bestämmelser om skyldighet för rektor att i vissa frågor samråda med företrädare för eleverna på högstadiet och med företrädare för föräldrarna till eleverna på grundskolans samtliga stadier (2 a och b kap. skolförordningen 1971: 235). Skyldigheten för rektor att samråda gäller väsentligen sådana frågor som angår hela rektorsområdet eller skolenheten och som har betydelse för eleverna. Beroende på hur stor betydelse en fråga har för eleverna skall rektor antingen på eget initiativ eller först på begäran av företrädare för elever eller föräldrar anordna samråd. Rektor skall också fortlöpande informera företrädare för elever och föräldrar om skolverksamheten. Rektors samråds- och informationsplikt kan fullgöras i skolkonferens.

Skolkonferensen är ett organ för gemensamma diskussioner mellan rektor samt företrädare för dels skolpersonalen, dels eleverna på högstadiet, dels föräldrarna till eleverna på samtliga stadier. Sammansättningen av en skolkonferens kan variera beroende på den fråga som skall behandlas. Även elever på låg- och mellanstadierna kan få delta vid sammanträdena men inte i besluten. Skolkonferensen får väljas som den normala formen för samråd med och information till elev- och föräldraföreträdare.

För gymnasieskolan gäller i fråga om såväl rektors informations- och samrådsplikt som skolkonferens i stort sett samma bestämmelser som för grundskolans högstadium. Det finns dock inte någon föreskrift om att företrädare för föräldrarna till elever i gymnasieskolan skall utses. I den mån rektor och elevföreträdarna anser det vara lämpligt får föräldrar delta i sammanträde för information och samråd. Motsvarande gäller för skolkonferensens sammanträden. Föräldraföreträdare får dock inte delta i besluten.

Utskottet

En huvudprincip inom kommunalrätten är att varje kommun skall vara en odelad förvaltningsenhet. För varje uppgiftsområde skall det finnas ett enda förvaltningsorgan, dvs. en nämnd för hela kommunen.

Riksdagen har år 1979 stiftat lag av innebörd att undantag skall kunna göras från nämnda huvudprincip (prop. 1978/79: 181, KU 1978/79: 36, rskr 1978/79: 361; prop. 1979/80: 54, KU 1979/80: 27, rskr 1979/80: 96). Enligt lagen om vissa lokala organ i kommunerna kan ett lokalt organ, såvitt gäller specialreglerad förvaltning, ha till uppgift att för en del av kommunen handha förvaltning och verkställighet som ankommer på kommunal nämnd och som på grund av sin anknytning till kommundelen och beskaffenhet i övrigt lämpar sig för handläggning i ett lokalt organ.

I motion 1982/83: 1351 yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av en översyn av skollagen, skolförordningen och läroplanen för grundskolan, så att de bättre anpassas till försöken med vidgad kommunal demokrati enligt lokalorganslagen. Grundskolans verksamhet förefaller motionären svår att på ett meningsfullt sätt föra ut till de lokala organen. Som exempel nämner motionären de lokala arbetsplaner som enligt läroplanen för grundskolan skall utarbetas för varje rektorsområde. Motionären anser att målen och ambitionerna för den lokala skolenheten skall fastställas inte av rektor utan av lokala organ på samma sätt som gäller för sådana organs övriga verksamhetsområden. Såväl skollag och skolförordning som läroplan anses utgöra hinder för ett mer lokalt politiskt ansvarstagande.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande.

Statliga bestämmelser som ger t. ex. rektor eller ett samverkansorgan vid skolenheten beslutanderätt i vissa angivna frågor har tillkommit efter

särskilda överväganden. En del har sin grund i tanken att rektor och inte skolstyrelsen skall svara för ledningen av det pedagogiska arbetet vid en skolenhet. Andra har sin grund i tanken att de närmast berörda själva skall fatta beslut. Så är fallet med de lokala arbetsplanerna (prop. 1978/79: 180 s. 25 och 115, UbU 1978/79: 45, rskr 1979/80: 422). Tillkomsten av lokala organ ändrar inte grunden för sådana bestämmelser i läroplan eller skolförordning. De mål och den ambitionsnivå som personalen vid den enskilda skolenheten sätter upp för verksamheten (jfr läroplan för grundskolan s. 59 ff.) ligger inom ramen för den av riksdagen och regeringen beslutade målsättningen för skolan och skall enligt utskottets uppfattning inte göras till föremål för beslut av ett lokalt politiskt organ.

Stat-kommunberedningen (C 1983: 02) utreder f. n. frågan om ökad samverkan mellan stat och kommun samt förenkling av statliga regler m. m. Vidare arbetar 1983 års demokratiberedning (C 1983: 03) med frågor om lokala organ i kommun. En viktig uppgift för demokratiberedningen är att studera och lämna förslag till på vilket sätt tillkomsten av lokala organ kan utveckla kontakterna med bl. a. medborgarna. Beredningen skall också undersöka hur kostnaderna för den kommunala verksamheten påverkas av att lokala organ inrättas. Även det s. k. brukarinflytandet skall studeras. Här avses bl. a. föräldrars och elevers inflytande i skolan. Båda beredningarna skall slutredovisa sina uppdrag senast den 30 juni 1985.

Med hänvisning till vad som redovisats är utskottet inte berett föreslå riksdagen att vidta de åtgärder som önskas i motion 1982/83: 1351. Motionen avstyrks.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1982/83: 1351.

Stockholm den 10 november 1983

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Jörgen Ullenhag (fp), Gunnar Hökmark (m), Larz Johansson (c), Ingvar Johnsson (s), Barbro Nilsson i Örnsköldsvik (s) och Nils Berndtson (vpk).

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983